

LBRIS

We know
books

© Editura EIKON, 2020, pentru prezenta ediție

București, Calea Giulești 333, sector 6
cod poștal 060269, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul
Național al Cercetării Științifice din
Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MIRONESCU, ALEXANDRU

Călăuza studentului / Alexandru Mironescu,
Sandu Tudor, Mircea Vulcănescu ; cuv. introductiv de
Dimitrie Gusti ; ed. îngrijită de Marius Vasileanu. -
București : Eikon, 2025
ISBN 978-606-49-1580-1

I. Tudor, Sandu
II. Vulcănescu, Mircea
III. Gusti, Dimitrie (pref.)
IV. Vasileanu, Marius (ed.)

37

Editor: Valentin Ajder

**DIMITRIE GUSTI
SANDU TUDOR
MIRCEA VULCĂNESCU
ALEXANDRU MIRONESCU**

CĂLĂUZA STUDENTULUI

Prefață de **Marius Vasileanu**

E I K O N

București, 2025

Cuprins

Marius Vasileanu

Fragmente despre dimensiunea
paideică a Rugului Aprins..... 5

Dimitrie Gusti

Universitatea socială..... 13

Sandu Tudor

Note istorice de la începuturile
învățământului până la înființarea
Universității din București..... 25

Mircea Vulcănescu

Organizarea muncii intelectuale... 59

Alexandru Mironescu

De vorbă cu studentul în pragul
Universității..... 111

Am ales pentru final un memorabil text scris de un magistru cu vocație, profesorul Alexandru Mironescu, membru emblematic al Rugului Aprins, publicat în aceeași serie a anuarului *Călăuza studentului*, anul universitar 1939-1940. Șef de lucrări al Facultății de Științe, el însuși își continua studiile chiar în acei ani pentru susținerea celui de-al doilea doctorat, în filosofie, după cel în chimie susținut la Sorbona (1929). Meditația profesorului Al. Mironescu este un adevărat maraton intelectual, în care regăsim atât exigențele academice cele mai înalte, cât și morala, și înțelesurile creștine ale vieții, un text de o incredibilă actualitate, viu în orice epocă.

Ca o reverență în fața marilor magiștri ai învățământului românesc, cuvântul introductiv al sociologului Dimitrie Gusti, aflat cândva în numărul inaugural al *Călăuzei studentului* vine să ne lămurească asupra unor date tehnice, dar trimite și la o anume atmosferă intelectuală, pierdută astăzi. Atmosferă al cărei parfum pare să aducă oarecari răspunsuri la întrebarea: de ce după jumătate de veac de comunism învățământul românesc încă se chinuie să supraviețuiască unor crize survenite în multiple cascade?...

DIMITRIE GUSTI

Universitatea socială

- cuvânt introductiv -

Universitatea, gândită la început ca o instituție religioasă, apoi ca unealtă de stăpânire politică și privită astăzi numai ca un așezământ de pregătire profesională, este de fapt o instituție socială de o însemnătate și mai adâncă.

Într-adevăr, Universitatea nu este o simplă chestie de administrație și reglementare, de formalism fără cuprins, de cursuri pentru examene și de examene pentru anumite cariere; ea este în realitate un sistem social de funcții sociologice, politice și etice și de bogate și elastice relații specifice, ce trebuie să fie cunoscute și înțelese în totalul lor.

Universitatea are menirea să ajute, în primul rând, la formarea, îmbogățirea și înnobilarea structurii societății prin cultivarea științei. Iar știința, cu drept cuvânt socotită ca finalitate universitară, nu este o podoabă de rafinament ori un sport intelectual, ci este o forță socială vie și face parte întregitoare din ființa societății înseși. Este oare nevoie a face apologia științei, astăzi când,

mai mult ca altădată, ea este trebuincioasă vieții popoarelor, transformându-i condițiile materiale și spirituale de dănuire?

Știința timpului este depusă, păstrată și, prin creații noi, veșnic mărită la Universitate. La cursuri se aduc la cunoștință ultimele rezultate ale cercetărilor științifice. Profesorul este prin definiție: *qui profitetur*, care se pronunță adică fățiș și cinstit pentru tot ce găsește el că este adevărat și drept.

Dar profesorul nu este numai o „arhivă vie”, unde se zăvoresc cunoștințele epocii, căci el este înaintea de toate: *qui suam sententiam profitetur*, care adică are năzuințe a comunica rezultatele cercetărilor sale proprii. Caracterul specific de înaltă instituție culturală îl dobândește Universitatea tocmai prin răspândirea și cunoașterea metodei de cercetare, prin a cărei bună întrebuințare s-a ajuns la temeinicia Adevărului științific. Această artă de a descoperi – *ars inventiedi* – se învață în seminare, clinici și laboratoare. Să ne închipuim, ceea ce e cu neputință, închiderea acestor instituții universitare, universitatea s-ar scobori atunci la o simplă școală secundară! Învățământul universitar este deci în esență o metodă, având ca scop ultim a ridica spiritele deasupra cunoștințelor tradiționale de amănunt, pentru a le face vrednice de acea demnitate care este facultatea de a cugeta prin sine însuși și a naște idei personale. În acest fel, prin obișnuința de a fi conștiincios, prin conștiința responsabilității oricărei afirmări bine cumpănite, prin stăpânire de sine, prin

modestie și demnitate, se creează caracterele și acea elită de care societatea contemporană are atâtă nevoie, pe care o așteaptă și care totuși întârzie să vină! Încă de mult această funcție etică a Universității a fost recunoscută. Așa, bunăoară, la Universitățile medievale domnea obiceiul ca, după examenul de doctorat, candidatul să săvârșească o serie de ciudate scene simbolice, pline însă de adânci înțelesuri. Doctorandul pășea primele trepte ale catedrei, ceea ce însemna că dorește a ieși din lumea ucenicilor, pentru a intra în aceea a magiștrilor; își punea pălăria de doctor pe cap, semn de libertate; deschidea o carte, arătând prin aceasta că va cinsti învățăturile vechi; închidea apoi cartea, adică își vădea, în același timp, neatârtnarea față de aceste învățături; își împodobește mâna cu un frumos inel, simbol de logodnă cu una dintre facultăți; și era, în sfârșit, îmbrățișat de decan, ca dovadă de înnobilitare și de intrare definitivă în lumea egalilor, a magiștrilor. Iată șase acte simbolice: *cathedra*, *pileus* (pălăria), *liber apertus* (carte deschisă), *liber clausus* (carte închisă), *annulus* (inel) și *osculum* (îmbrățișare), care însemnau: emancipare, libertate, respect pentru tradiție, dor de înnoire, înnobilitare, egalitate! Iată un ceremonial al unei solemnități academice, merit a pildui în chip intuitiv marele preț etic al vieții academice, de pretutindeni și de totdeauna!

În această sferă de idei, se înțelege cu toată limpezimea de ce concepția vulgară a Universității ca o fabrică de diplome este din temelie greșită.

Desigur, niciodată împărțirea muncii sociale n-a fost mai mare ca astăzi și deci niciodată societatea n-a cerut o mai mare ierarhie de funcționari și de profesioniști, ce trebuie să dovedească însușiri speciale, corespunzătoare deosebitelor și nenumăratelor diferențieri sociale.

Pentru ca pregătirea profesională să nu ajungă un simplu meșteșug meschin și empiric, ea va trebui să fie pătrunsă de spiritul științific. *Prin știință pentru practică*, iată lozinca Universității. O bună organizare a muncii științifice asigură tradiția metodei și constituția cadrelor profesionale necesare dăinuirii unei societăți. Căci, încă o dată, Universitatea nu are a forma titrați, ci forțele vii ale neamului.

Universitatea are chemarea, cu alte cuvinte, de a da societății și statului pe conducătorii ei firești, în toate direcțiile și pe toate tărâmurile. Căci, dacă democratismul este o activitate și o responsabilitate a masei pe tărâmul economic, cultural și politic, în deosebire de responsabilitatea și activitatea adunată numai în persoana monarhului absolut ori a unei clase privilegiate, nu poate fi înțeleasă o democrație adevărată fără directori de conștiință, bine pregătiți, și fără îndrumători ai opiniei publice, de toate gradele și de toate felurile, conștienți de menirea lor de conducători. În acest scop este sigur grabnică nevoie încetățenirea culturii sociale și politice, acum aproape inexistentă, în Universitate.

Universitatea a jucat totdeauna un rol politic însemnat în viața istorică a popoarelor. Pretutindeni, în istoria ultimilor 800 de ani ai

Europei, s-au creat Universități, nu numai ca o urmare logică a marilor mișcări culturale, dar, mai ales, ca *instrumentum dominationis*, ca mijloc de înrăurire și afirmare politică. Așa s-au întemeiat Universități pentru consolidarea unei situații de politică internă, cum a fost, bunăoară, pentru a da numai două pilde, crearea Universității din Bruxelles, ca reacție împotriva instituțiilor clericale din Belgia, ori a Universității din Londra, ca reacție împotriva vechilor Universități conservatoare din Oxford și Cambridge.

Dar istoria cunoaște mai ales întemeieri numeroase de Universități din motive de politică externă, pentru a consfinți o biruință ori pentru a cumpăni o înfrângere; amintim înființarea Universității din Berlin după dezastrul de la Jena și a celei din Strasbourg, după Sedan. Nu este nevoie însă a da pilde străine. Universitățile din Cluj și Cernăuți, create de regimul ungar și austriac, sunt pilde vădite de rostul politic ce li s-a dat.

O bună dovadă de însemnătate politică a instituției Universității ne oferă, în sfârșit, actualitatea internațională. Se știe că Societatea Națiunilor, pe lângă opera ei cunoscută, de natură negativă, ce culminează în găsirea celor mai hotărâtoare mijloace pentru împiedecarea războiului, desfășoară o impunătoare acțiune constructivă, mai puțin cunoscută, deși, desigur, mai însemnată pentru că este mai adâncă, anume a înlătura cauzele însele ale războiului și a crea în schimb adevărata solidaritate economică și spirituală între națiuni. „Institutul internațional de

cooperăție intelectuală” s-a dat numai rezidării spirituale a lumii, iar în centrul preocupărilor acestui Institut a fost pusă de la început problema Universității.¹ Vorbindu-se de joncțiunile sociale, politice și etice ale Universității, rămâne deschisă întrebarea: în definitiv, ce este Universitatea, dacă acelea-i sunt funcțiile?

Prin numele generic de „Universitate”, se înțelege un total de lucruri, voințe și fapte, mai drept un sistem de relații structurale între ele, și anume: în afară, raporturile Universității cu Statul și Societatea, iar înlăuntru, viața materială și culturală academică în legătură cu profesorii și studenții; legăturile studenților între ei; ale studenților cu autoritatea universitară, și în sfârșit, legăturile studenților cu profesorii.

După cum vor fi sau nu aceste legături, așa va fi ori, propriu-zis, nu va fi Universitatea. Organizație, planuri, bună voință, gânduri, cuvinte despre Universitate, totul se reduce la unificarea de fapt, armonică și fericită, a acestor relații vii și dezvoltate.

Universitatea formează astfel o comunitate socială de viață și de concepție, care se înfăptuiește prin strânsa conlucrare a profesorilor cu studenții la acea operă obștească – monument neterminat, ce se clădește de veacuri –, care este știința.

Prin munca lor în comun, zi de zi, în seminare, clinici și laboratoare, se naște un puternic

¹ Dovada acestor intenții a făcut-o Institutul prin publicația cu titlul programatic: *Bulletin des relations universitaires*.

sentiment de cooperăție și de solidarizare a sforțărilor noastre unite cu acelea ale tuturor contemporanilor și chiar cu acelea ale înaintașilor ori ale urmașilor.

Cooperăția muncii dezinteresate, adâncite și neîntrerupte dezvoltă în profesor și în student frăția sufletească, „cel mai frumos dar făcut omului, după înțelepciune” și care se exprimă prin cuvântul plin de vrajă, de prietenie.

Profesorul și studenții, prin egalitatea lor de năzuințe, închinată aceluiași cult al Adevărului, se deosebesc între ei numai gradual, prin natura experienței lor; profesorul este un student veșnic, iar studentul este, prin definiție: *studiosus rerum novarum cupidissimus*, un profesor începător. Ei formează una și aceeași familie: *universitas doctorum et scholariorum, corpus academicum, alma mater*.

Înainte de inițiativa luată de Institutul de la Paris, Seminarul de Sociologie al Universității din București a întocmit un *Program studentesc pentru organizarea vieții universitare* și a dat la lumină în același timp un chestionar care să stea la baza unei cercetări universitare în stil mare.²

Aceste lucrări făcute cu un deosebit avânt de studenții în sociologie din București au izvorât din convingerea științifică potrivit căreia, fără date precise asupra stărilor și faptelor universitare și studențești, o bunăvoință, oricât ar fi ea de generoasă, ar rămâne spânzurată în aer și orice

² Vezi „Arhiva pentru știința și reforma socială”, 1924; „Programul” a fost apoi tradus și publicat de Institutul de la Paris în al său „Buletin”, amintit mai sus.